

2006-06-12

PERSCOMMUNIQUÉ

Kosten, voor- en nadelen van de verschillende betaalmiddelen

(Artikel gepubliceerd in het Economisch Tijdschrift van het 2de kwartaal 2006)

Het verslag "Kosten, voor- en nadelen van de verschillende betaalmiddelen" werd begin 2004 aangevraagd door de federale ministers van Financiën, Economie en Consumentenzaken. In uitvoering van het gentlemen's agreement tussen de ministers van Economie en Consumentenzaken en de Belgische Vereniging van Banken werd een overleg omtrent het betaalverkeer georganiseerd. Daartoe werd een Steering Committee opgericht over de toekomst van de betaalmiddelen, onder het voorzitterschap van de Gouverneur van de Nationale Bank van België.

In eerste instantie besloot het Steering Committee een studie uit te voeren naar de kosten van de verschillende betaalmiddelen die in de verkooppunten worden aangewend. De inspiratie voor dit onderzoek vond het Steering Committee in het Nederlandse rapport "Betalen kost geld".

Ter wille van een degelijke kosteninventarisatie werden vooreerst twee enquêtes georganiseerd naar de kosten van de betaalmiddelen bij resp. de financiële sector en de verkooppunten. Hieruit bleek dat de totale maatschappelijke kosten van het Belgisch betaalverkeer in de verkooppunten voor 2003 op 2.034 miljoen euro moeten worden geraamd of zo'n 0,74 pct. van het bbp. Hiervan kan 0,58 pct. bbp worden toegewezen aan het chartaal geld, 0,11 pct. aan de debetkaart, 0,04 pct. aan de kredietkaart en tenslotte 0,02 pct. aan de elektronische portemonnee Proton.

Om de totale kosten van ieder betaalinstrument te kunnen vergelijken moet evenwel rekening gehouden worden met het aantal transacties dat met dat instrument wordt uitgevoerd, alsook met de omzet die met het betaalproduct wordt gegenereerd. Volgens een enquête naar het betaalgedrag van de particulieren hebben in 2003 2.970 miljoen transacties met chartaal geld plaatsgevonden: baar geld neemt aldus 81,3 pct. van de transacties in de verkooppunten voor zijn rekening. Overigens blijkt dat de kosten per transactie voor drie instrumenten nagenoeg even groot zijn. Ze zijn het laagst voor het chartaal geld, namelijk 53 eurocent, maar dat instrument wordt van zeer nabij gevolgd door Proton en door de debetkaart (met respectievelijk 54 en 55 eurocent). Voor de kredietkaart liggen de kosten veel hoger (2,62 euro).

Per euro omzet is de debetkaart daarentegen het goedkoopste betaalinstrument. De kosten voor de elektronische betaalmiddelen hebben evenwel voornamelijk een vast karakter: een groot deel van de kosten houdt immers verband met de infrastructuur die nodig is om elektronische transacties uit te voeren.

Door de variabele kosten van de betaalinstrumenten te relateren aan de omzet en het volume van de met behulp van deze instrumenten verrichte transacties, kan worden nagegaan welke efficiëntiewinsten zouden kunnen worden gemaakt. De variabele kosten per extra transactie zijn het laagst voor de elektronische portemonnee en vervolgens voor het chartaal geld, de debetkaart en de kredietkaart. De variabele kosten per euro extra omzet zijn het hoogst voor chartaal geld. Uiteindelijk zijn de variabele kosten van chartaal geld en van de debetkaart identiek voor een transactie van 10,24 euro: lagere bedragen worden beter vereffend met chartaal geld, hogere bedragen met een debetkaart. Er zij trouwens beklemtoond dat de aan Proton verbonden kosten altijd lager blijven dan die voor chartaal geld, maar zodra het transactiebedrag 53,74 euro bereikt, valt Proton duurder uit dan de debetkaart.

In het kader van een simulatie, ten slotte, kan een eventuele verbetering van de efficiëntie in het gebruik van de betaalinstrumenten worden gekwantificeerd. In de veronderstelling dat 750 miljoen met chartaal geld vereffende transacties zouden worden vervangen door 250 miljoen met Proton vereffende transacties (van gemiddeld 5 euro) en 500 miljoen transacties (van gemiddeld 20 euro) met een debetkaart, zou de potentiële besparing ongeveer 58 miljoen euro (of zo'n 0,02 pct. bbp) belopen. Die besparing lijkt dus relatief bescheiden, zelfs indien ze wordt vergeleken met het niveau van de totale kosten (0,74 pct. bbp).

Naast meetbare kosten, zijn ook niet-kwantificeerbare voor- en nadelen relevant bij het beoordelen van het nut van de verschillende betaalinstrumenten voor de samenleving.

Chartaal geld blijft bijvoorbeeld het enige betaalinstrument dat universeel aanvaard wordt, eerst en vooral vanwege de wettelijke betaalkracht ervan, en voorts ook omdat er geen terminal voor nodig is. Het kan ook gebruikt worden voor operaties tussen particulieren. Het chartaal geld waarborgt de vertrouwelijkheid van de transacties en biedt volledige zekerheid inzake bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het gebruik van chartaal geld kan ook moeilijk tot schuldoverlast leiden. Het kan bovendien een factor van sociale integratie zijn.

De elektronische betaalinstrumenten zijn dan weer gebruiksvriendelijker. Ook impliceert het gebruik van deze instrumenten minder gevaren inzake veiligheid en diefstal, zeker als die gepaard gaat met geweld. De elektronische betaalinstrumenten laten sporen na die kunnen worden gebruikt als bewijsmateriaal bij eventuele betwistingen. Voor handelaars maakt het gebruik ervan een vlottere reconciliatie met de boekhouding mogelijk.

Elk instrument heeft dus specifieke voordelen. In dit opzicht moet de consument vrij kunnen blijven kiezen tussen de instrumenten die hij wenst te gebruiken. De diversifiëring van de instrumenten is maatschappelijk verantwoord: dit is positief voor een zo soepel mogelijke afrekening van de transacties en zorgt voor een onderlinge back-up ingeval een van de middelen ernstig wordt verstoord.

In deze discussie over de efficiënte aanwending van de betaalinstrumenten mag de Europese dimensie van deze problematiek niet uit het oog worden verloren. Vanuit Europees oogpunt werken de Belgische elektronische betaalinstrumenten op dit ogenblik efficiënt. Met het oog op de overgang naar de Single Euro Payments Area (SEPA) moet men erop toezien dat deze efficiëntie ten minste in stand wordt gehouden of eventueel zelfs nog verbeterd wordt.